

*М. Б. Ценко,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології Національного
юридичного університету ім. Ярослава Мудрого;
Я. І. Морозов,
студент 1-го курсу Інституту прокуратури та
кримінальної юстиції Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ВПЛИВ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Формування духовності у студентів, зокрема у майбутніх юристів, є актуальною проблемою сьогодення. Це зумовлено, у першу чергу, особливостями суспільних відносин, що нерідко характеризуються низьким рівнем духовного розвитку суб'єктів таких відносин. Напівпорожній внутрішній світ породжує негативні якості, що порушують гармонію у суспільстві: жорстокість, жадібність, безвідповідальність, агресивність. Для того, щоб уникати цих та інших негативних рис, необхідно спрямовувати молодь на формування у неї гуманістичного світогляду.

Що ж представляє собою духовність? Насамперед, це найвища цінність людини, яка презентує основні моральні та життєві орієнтири. Духовність – «це рівень зрілої відповідальності особистості – лідера, здатної пізнавати і творити світ з добром для людей, використовуючи гуманістичний підхід до задоволення суспільних потреб» [1]. Відповідно, правник, як високоосвічена особистість з надзвичайно розвинутою правовою свідомістю, повинен бути морально сформованим та етично компетентним. Саме освіта надає імпульс людині для розвитку цих якостей, а також сприяє її самовдосконаленню та самовихованню.

Згідно з чинним законодавством сучасна освіта має бути спрямованою «на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина» [3]. Ці компетентності повинні якісно реалізовуватися під час підготовки майбутнього юриста. Зокрема, вони мають проявлятися при формуванні його внутрішнього

світу, який стимулює всебічний розвиток, надає розуміння сенсу життя та призначення професійної діяльності.

Як же формується духовність студентів юридичного факультету? По-перше, слід відзначити наявність у навчальній програмі дисциплін, які сприяють формуванню гуманістичних ціннісних орієнтирів. Такі предмети, як філософія, історія культури, етика розширюють розуміння людського буття та взаємин між людьми. Крім того, вони сприяють усвідомленню включенню особистості в духовну культуру. До її структурних елементів відносять: знання філософії законів Всесвіту, інтелектуальне осмислення історії людства, народних традицій, релігії, художньої літератури, мистецтва, дотримання норм вищої правничої етики, використання загальнолюдських цінностей у правовому полі [6, с.126]. На думку Л. Зеліско, «функції духовної культури, серед яких ми виділяємо осмислення юристом законів духовного світу, духовне піднесення, збагачення гуманістичним світоглядом, запобігання духовним стресам, осмислення духовного змісту юридичних законів, формують у юриста найвищі духовні цінності, розвивають його духовну свідомість як захисника добра і милосердя» [2].

Не менш важливим у даному аспекті є розвиток моральної складової духовності, що також відбувається у межах освітнього процесу. Навчаючись за правознавчим спрямуванням, студенти розвивають свою правосвідомість, поглиблюють знання законодавства, адже їхня майбутня професія безпосередньо пов'язана з нормативно-правовими та правозастосовними актами. Разом із тим, у юридичній діяльності надзвичайно важливе значення має моральна сторона правничої професії. Саме завдяки взаємодії та взаємному зв'язку права і моралі регулювання суспільних відносин стає більш ефективним, забезпечуючи узгодженість інтересів громадян із дотриманням принципів рівності та справедливості.

По-друге, освітній процес містить таку складову, як виховання. Воно спрямоване на формування ціннісних орієнтирів під впливом викладачів, які в процесі навчання не тільки надають студентам нові знання, а й здійснюють виховну роботу. Це значною мірою закріплено в статті 54 Закону України «Про освіту»: «Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані: настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зо-

крема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства»[3]. З огляду на цей аспект освіти слушною є думка Е. В. Стриги про те, що викладач повинен «формуєвати не тільки професійні, але й соціально-особистісні компетенції, які передбачають наявність активної громадянської позиції, соціального інтелекту, розвиток соціальної прогресії, міжособистісної комунікації для забезпечення якісної підготовленості до майбутнього працевлаштування»[5].

По-третє, поширеною є думка, що освітній процес повинен складатися з трьох основних компонентів: наявність студента, викладачів та якісної матеріально-технічної бази. Але для ефективного навчання слід враховувати ще одну досить важливу складову – позитивну налаштованість на навчальний процес, адже саме вона спонукатиме майбутнього юриста до розвитку та самовдосконалення. З одного боку, мотивація сприяє кращому засвоєнню знань, у результаті чого відбувається механізм якісних змін – перетворення недосвідченої людини на мудру та духовну особистість. З іншого – «під впливом мотивації формується світоглядна позиція особистості, поведінкові реакції, внутрішній емоційно-ональний стан, який впливає на уявлення людини не лише про навколишній світ, а і на власний внутрішній світ, на адекватну оцінку ситуації і адекватне її сприйняття» [4].

Загалом, основною проблемою юридичної освіти на сучасному етапі є виховання духовності юриста. Вона полягає у тому, що необхідно не тільки дати майбутньому фахівцеві певні знання, а й сформуєвати в ньому гуманістичний світогляд, який сприятиме використанню цього знання на благо. Збагачення духовного світу є пріоритетним для сучасного суспільства, а отже студенти повинні використовувати навчання як відповідний пункт у формуванні своєї особистості та професійної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Духовність особистості – основна цінність демократичного суспільства / М. Пірен, В. Ребало // Вісник Національної академії державного управління при Президентів України. – 2011. – Вип. 2. – С. 228–236. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_2_32.
2. Духовний розвиток особистості магістра юридичного фаху в системі культурологічної освіти / Л. Зеліско // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 2012. – №2. – С. 159–167.

3. Закон України «Про Освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38–39, ст. 380).
4. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки / І. П. Тригуб // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія : Філологічна. – 2014. – Вип. 48. – С. 315–318. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_100
5. Ролі викладача вищого навчального закладу / Е. В. Стрига // Наука і освіта. – 2013. – №5. – С. 48–50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2013_5_15
6. Сливка С. Юридична деонтологія. Підручник. Вид. 2-е, перероб. і доп. – Київ: Атіка, 2003. – 320 с.

*О. В. Бурлука,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ЦІННІСНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ САМООСВІТИ

Політична, правова, моральна, інтелектуальна культура формується за допомогою постійного поповнення й відновлення знань. Йдеться не про нагромадження знань, а про більш глибоке оволодіння знаннями, їхню систематизацію, про проникнення в сутність суспільних явищ і процесів, про освоєння якомога більшого культурного простору. На все, що створюється в суспільному житті, накладають свій відбиток розум, почуття і воля людини, яка й творить культурний процес. Але людина не тільки продукт конкретно-історичних суспільних відносин, але й система, що саморозвивається, самоналаштовується, самоврядується, саморегулюється. Тому, потреби людини в засвоєнні інформації не є незмінними – вони змінюються як протягом історії всього людства, так і протягом життя окремої людини.

Задоволення пізнавальних потреб і інтересів, вдосконалення освітнього потенціалу і як вищу форму, саморозвиток, можливо здійснювати за допомогою самоосвіти особистості. Самоосвіта – це один із засобів реалізації внутрішньої свободи й у цілому самореалізації особистості.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра культурології

СУПЕРЕЧНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ МОРАЛІ І ПРАВА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
30 травня 2019 року**

Харків
«Право»
2019

Редакційна колегія:

А. П. Гетьман – д. ю. н., професор, заслужений діяч науки та техніки України, академік НАПрН України, проректор з наукової роботи НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

В. О. Лозовой – д. філос. н., професор, завідувач кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

Н. В. Маслак – к. ю. н., асистент кафедри кримінального права №1 НЮУ ім. Ярослава Мудрого, приватний нотаріус ХМНО Харківської області;

Ю. А. Меліхова – к. ю. н., доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

О. В. Прудникова – д. філос. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

Л. М. Сідак – к. філос. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого, секретар редколегії;

Т. М. Слінько – к. ю. н., доцент, завідувач кафедри конституційного права України НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

О. А. Шумейко – к. філол. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Суперечності взаємодії моралі і права в сучасному українському суспільстві : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 30 трав. 2019 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2019. – 200 с.

ISBN 978-966-937-725-8

Збірник містить наукові статті та тези наукових доповідей з питань філософії права, соціальної філософії, етики, правознавства, зокрема кримінального, конституційного, аграрного, екологічного права, кримінології, медицини, а також соціології, педагогіки та актуальних проблем юридичної освіти і морально-правового виховання особистості як складових системи національного виховання в сучасних умовах соціокультурного розвитку.

Для викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти.

УДК 17+177: 340.12

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

Маслак Н. В., Скрипник Р. В.
ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ ОБІГУ КАНАБІСУ В УКРАЇНІ:
МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ 101

Фоменко Л. К.
СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО АСПЕКТУ
МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ 105

Тематичний напрям 3.

ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ МОРАЛІ І ПРАВА В УКРАЇНІ

Кисельов М. М.
МОРАЛЬ І ПРАВО В ЕКОЛОГІЧНІЙ ЕТИЦІ 109

Маслак Н. В.
МОРАЛЬНІ ТА ЗАКОННІ ПІДСТАВИ ПРАВА
НА ВІДМОВУ В ЮРИДИЧНІЙ ПРОФЕСІЇ 115

Корнієнко Г. С.
МОРАЛЬ І ПРАВО В АГРОБІЗНЕСІ 120

Байрачна Л. К.
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЯК ІМПЕРАТИВ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ 123

Гізімчук О. О.
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКОНОДАВЧОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ 127

Середа О. В., Пацюра І. В.
МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ЯК ГАРАНТІЯ ІСНУВАННЯ
ПРАВА В СУСПІЛЬСТВІ 129

Сідак Л. М., Алієва А. В.
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ
У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ПРАВА 132

Меліхова Ю. А., Черний В. С.
ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ В СТРУКТУРІ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХ МІСЦЕ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ 134

Тематичний напрям 4.

**МОРАЛЬНЕ І ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ
ЯК СКЛАДОВІ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ**

Ценко М. Б.
ПРО ЕТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ 139

Сідак Л. М., Метеджси Д. Ю.
МОРАЛЬ І ПРАВО ЯК ГОЛОВНІ РЕГУЛЯТОРИ СУСПІЛЬНИХ
ВІДНОСИН В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ 143

Ценко М. Б., Морозов Я. І.
ВПЛИВ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ 146

Бурдука О. В.
ЦІННІСНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ
ЗА ДОПОМОГОЮ САМООСВІТИ 149

Шумейко О. А.
ЗНАЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ
ТА МОРАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ПРАВНИКА 151

Тітомир О. С.
ПРИРОДНО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ ПРАВА ЯК ІДЕЙНА
ОСНОВА ПРАВОВОГО І МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ 155

Тузіков С. А.
ДЕЯКІ МЕТОДИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
ТА СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ 159

Пивоваров В. М.
КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У МОРАЛЬНО-
ПРАВОВОМУ ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ ЮРИСТА 164

Лисенко О. А.
РОЛЬ МОВИ В МОРАЛЬНО-ПРАВОВОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІ 168

Бєлєнок О. А., Мацко-Демиденко І. В.
СОЦІАЛЬНИЙ ПРОСТІР ЖИТТЄВОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ КИЇВСЬКИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ 172

Чумак Т. М.
МОРАЛЬНО-ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО
ПОКОЛІННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 177

Середа О. В.
ГАРМОНІЯ ПРАВА І МОРАЛІ В БОГОСЛОВ'І ТА ПРАВОВІЙ
ДУМЦІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО 182

Черемський М. П.
МИСТЕЦТВО ЯК ШЛЯХ ДО ПОДОЛАННЯ
СУПЕРЕЧНОСТЕЙ В СУСПІЛЬСТВІ 186

Слюсаренко Т. О.
ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА
КОНЦЕРТНОГО РЕПЕРТУАРУ КОБЗАРІВ-БАНДУРИСТІВ 191